

**DRÁVAMENTI ÓVODÁK CSALÁDSEGÍTŐ
ÉS GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT
CSOKONYAVISONTA ÓVODA**

**HALLÁSSÉRÜLT
GYERMEK AZ
ÓVODÁBAN**

KÉSZÍTETTE: CSÓR KORNÉLIA

CSOKONYAVISONTA, 2018.07.29.

Tartalom

1. A hallássérülés fogalma
 - 1.1. A hallássérülés okai
2. A hallásveszteség foka, mértéke
 - 2.1. A hallássérülés típusai
3. A hallássérülés következményei
4. A hallássérült gyermekek korai fejlesztése
5. A hallássérült gyermekek együttnevelése halló társaikkal
6. Hallásjavító eszközök
 - 6.1. Hallókészülék
 - 6.2. Adó- vevő készülék
 - 6.3. Cochleáris implantátum
 - 6.4. BAHA
7. A hallássérült gyermek az óvodában
 - 7.1. Az óvodapedagógus főbb feladatai a hallássérült gyermek fogadását megelőzően
 - 7.2. Az óvodapedagógus főbb feladatai a gyermekcsoport felkészítésében
 - 7.3. Az óvodapedagógusok főbb feladatai a tárgyi környezet kialakításában
 - 7.4. Az óvodapedagógus főbb feladatai a hallássérült gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatosan
 - 7.5. Az óvodapedagógus ajánlott feladatai az óvodai élet tevékenységi formáival kapcsolatosan
8. Kapcsolat a hallássérült gyermek szüleivel
9. A gyermek fejlesztése

1. A hallássérülés fogalma

A hallássérülés gyűjtőfogalom, a halláskárosodás, a halláscsökkenés és a hallásvesztés szinonimája. Az orvostudomány főleg a halláskárosodás, halláscsökkenés, hallásvesztés, hallászavar, halláskiesés, nagyothallás, siketség kifejezéseket alkalmazza. A hallássérülés (hallássérült) kifejezés az 1980-as évek végén terjedt el a gyógypedagógiai szakirodalomban, mint a nagyothallás és a siketség gyűjtőfogalma.

A hallássérülés magában foglalja a hallásvesztés minden fokát és típusát. A fogalmat a halláskárosodás, a halláscsökkenés és a hallásvesztés szinonimájaként is szokták használni. Ide tartoznak a hallószerv bármelyik részének veleszületett vagy szerzett sérülései, esetleg fejlődési rendellenességei, melyek következményeképpen a hallásteljesítmény az éptől eltér.

Orvosi értelemben: Az orvosi meghatározás hallássérülésnek tekinti a csak egyik fülben jelentkező (egyoldali) kismértékű halláscsökkenést, a kétoldali igen enyhe fokú vagy átmeneti időszakban jelentkező hallásromlást, vagy csak a nagyon magas frekvenciákon jelentkező halláskárosodást is, amelyek a köznapi életben nem okoznak zavart.

Gyógypedagógiai értelemben: hallássérült az a gyermek (ifjú, felnőtt, idős egyén), akinek hallásvesztése oly mértékben korlátozza a gyermeket a fejlődési, nevelési és tanulási lehetőségeiben, hogy eredményes fejlesztéséhez gyógypedagógiai támogatás szükséges.

Más megközelítésben **a hallássérültek pedagógiája** a hallássérült kifejezést olyan halláscsökkenésre alkalmazza, amelynek következményeként a beszédfejlődés nem indul meg, vagy a beszéd oly mértékben sérült, hogy a beszéd megindításához vagy korrekációjához speciális beszédfejlesztő módszerek alkalmazására van szükség. Emiatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása.

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló – gyermekek hallásvesztése a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek.

1.1. A hallássérülés okai:

- örökletes,
- fogamzás előtt és után ért ártalom,
- terhesség ideje alatti fertőző megbetegedések,
- szülés közben jelentkező károsodás,
- születés után fellépő ártó hatások,
- betegség, egyes gyógyszerek hatása,
- zajártalmak az élet bármelyik szakaszában

A hallásveszteség fellépésének időpontja

A hallásveszteség felléphet a beszéd megtanulása előtti időszakban (prelingvális) és a beszéd elsajátítását követően. A hangos beszéd elsajátítása után (posztlingvális) hallássérültté váló gyermekek nehezen dolgozzák fel a hallás elvesztésével fellépő állapotváltozást, a nehezített kommunikációt, a környezettel való kapcsolat beszűkülését.

2. A hallásveszteség foka, mértéke

Két szempontból jellemezhető **a hallás: a hangerő** és a meghallott **hangmagasság** alapján. Az ép hallású személy hallásküszöbe 0 és 10 dB hangerő között van, addig a hallássérülteknél ez az érték 30-100 dB vagy még ennél is nagyobb 110-115 dB közötti értéket mutat.

Az emberi fül a 20-20000 Hz közötti hangmagasságok észlelésére képes. A beszédhangok 300-400 Hz közötti területen találhatók.

A hallásveszteség megítélése 125 és 8000 Hz közötti rezgésszámú hangok tartományában – hallókészülékkel vagy hallókészülék nélkül – végzett hallásvizsgálat útján történik. Az eljárás neve: **audiometria**. Eredményét **audiogramon** rögzítik. Az audiogramon a különböző frekvencián mért hallásveszteség decibelben kifejezett értéke szerepel.

Siketség: 110 dB-nél súlyosabb a hallásveszteség. Következménye a hangzó beszéd kialakulásának, a hallás útján történő értésének képtelensége, vagy elsajátításának súlyos fokú nehezítettsége, illetve a nyelvi kommunikáció akadályozottsága. Módosulhat a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként az egész személyiség megváltozását eredményezheti.

Nagyothallók: 40-90 dB-es hallásveszteség esetén. A nagyothalló óvodás gyermekek az emberi beszéd és a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. A hallás csökkenése akadályozottságot jelent a hangzó beszéd elsajátításában és megértésében. Mértéke a súlyos kommunikációs zavartól a normál nyelvhasználat megközelítésének szintjéig terjed.

Enyhe nagyothallás esetén a hallásveszteség 30-45 dB. A hallássérült gyermeknek a halk vagy távoli beszéd megértésében lehetnek problémái, közlelől meghallja a társalgó beszédet.

Közepes nagyothallás esetén a hallásveszteség 46-65 dB. A hallássérült gyermek csak a hangos társalgást érti.

Súlyos nagyothallás esetén a hallásveszteség 66-90 dB. Kb. 40 cm-ről meghallja az erős hangokat. A környezeti zajokat felismerheti.

A siketség határán lévő nagyothallók: 90 és 110 dB közötti a hallásveszteség, súlyos hallásveszteségre utaló átmeneti sáv. A hallássérült gyermek egyes erős hangokat meghallhat, de a hangok helyett inkább a vibrációt érzékeli. A korai életkorban megkezdett fejlesztés, a megfelelő hallókészülékes ellátás és a személyi adottságok (értelem, beszédtanulékonyaság stb.) alapvetően meghatározzák, hogy a gyermekre a nagyothalló vagy a siket típusú fejlődésmenet lesz jellemző.

Az egyik vagy mindkét oldalon végzett **hallásjavító műtét során helyreállított hallássérült** gyermekeknél fizikai értelemben közel ép hallás mérhető. Fejlesztetőségüket, fejlődési ütemüket alapvetően meghatározza, hogy milyen életkorban került sor a műtéti beavatkozásra. Beszédértésük, beszédprodukciónak fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.

2.1. A hallássérülés típusai

- **Vezetékes jellegű:** a hangfelfogó rendszer (a külső és középfül) megbetegedése, ez enyhe vagy közepes fokú nagyothallással jár. Többnyire sikeresen műthető.
- **Idegi eredetű:** a hallóideg, a hallópályák vagy a hallókéreg károsodása súlyos halláskárosodást okoz. A cochleáris implantáció és a hallókészülék viselése segíthet.
- **Vegyes típusú:** az előző kettő együttes fellépése esetén vegyes típusú hallássérülésről beszélünk.

3. A hallássérülés következményei

A hallássérülés **következményei elsősorban a beszédfunkcióra terjednek ki.** A hallássérülés közvetlen következménye a nyelv, a beszéd elsajátításának zavara vagy a beszéd hiánya. A hallókészülék segítségével a hallássérült gyermek is meg tudja tanulni a beszédet, de ennek üteme lassúbb, mint a halló gyermekek esetében, és sok esetben speciális gyógypedagógiai segítséget igényel. Az óvodáskorú hallássérült gyermekek beszéd szintje akár 2-3 évvel is elmaradhat a halló gyermekekétől. Az elmaradás mértékét meghatározza a hallássérülés súlyossága, a hallókészülékkel történő ellátás ideje, valamint az, hogy a gyermek részesült-e korai fejlesztésben. Minél korábban megkezdődik a hallássérült gyermek korai fejlesztése, annál kedvezőbbek a hátrányos nyelvi következmények. Ezért fontos a korai szűrés.

A hallássérülés **befolyásolhatja a személyiség alakulását.** Kialakulhat a gondolkodás merevsége az információhiány, az egocentrizmus, a hibás önértékelés és az elszigetelődés. A hallássérülés **nem érinti az intelligenciát, az értelmi képességeket.** A megfelelő beszéd szint elsajátítása esetén az általános iskolai, középiskolai tanulmányok után a jó beszéd készségű hallássérültek képesek a felsőoktatási intézmények követelményeinek teljesítésére is.

Következmények:

Artikuláció (a helyes kiejtés) és a szupraszegmentális elemek (hangsúly, hanglejtés, ritmus, tempó, dinamika stb.) hibái	<ul style="list-style-type: none">• Elsősorban azok a beszédhangok alakulnak ki nehezen vagy hibásan, amelyeket a gyermek nem jól hall.• A súlyos fokban hallássérült gyermek nem képes eredményesen kijavítani artikulációs hibáit külső segítség nélkül.• Leggyakrabban a sziszegő hangok, valamint a gy, ty, c, cs hangok képzése hibás.• Gyakori az o – ö, u – ü hangok cseréje.• Minél súlyosabb a hallásvesztés, annál több beszédhangot érint a hibás ejtés.• A beszéd monoton, kevésbé dallamos, hibásan hangsúlyozott, ritmustalan, lassú tempójú lehet.• Az artikulációs és a szupraszegmentális hibák hallókészülék segítségével, valamint egyéni speciális nevelési szükségletekhez igazodó hallás- beszédnevelési eljárásokkal eredményesen javíthatók.
szókinccs jellemző hibái	<ul style="list-style-type: none">• Jellemző, hogy a nagyobb fokú halláskárosodásnál szűkebb szókinccsel rendelkezik a gyermek.• A hallássérült gyermek szókinccséből egyszerű, hétköznapi fogalmak is hiányozhatnak, ugyanakkor magasabb szintű kifejezéseket ismerhetnek.• A szókinccs hiányosságai vezetnek részben a beszédértés zavaraihoz.• A nyelvi nehézségek nemcsak a beszédprodukción, hanem a beszédértést is érinthetik.• A hallássérült gyermekek a halláson kívül a szájról olvasást is felhasználják a beszédértés segítésére.• A nyelvi és beszédfejlesztő gyógypedagógiai munka egyik fontos feladata a társalgáshoz, manipulációhoz, beszélgetéshez kapcsolt szókinccsfejlesztés.

A grammatikai hibák	<ul style="list-style-type: none"> • A grammatikai hibák gyakran jellemzik a nagyothalló és siket gyermekek beszédét. • Mivel a magyar nyelvben a ragok általában hangsúlytalanok és szóvégi helyzetben fordulnak elő, a hallássérült gyermek beszédét grammatikai hibák is jellemezhetik. • Gyakori a ragok elhagyása, inadekvát ragok használata, az alanyi és a tárgyas ragozás hibái, helytelen szórend, egyes- és többes számú egyeztetési hibák stb. • A grammatikai hibák száma szituációkhoz kötött, köznapi helyzetekhez kapcsolódó irányított társalgásokkal csökkenthető.
----------------------------	--

Szociális alkalmazkodás	<ul style="list-style-type: none"> • A siket gyermek gyakran nem érti a körülötte zajló eseményeket. • Mivel a hallássérült gyermek a háta mögött lévő eseményekről akusztikus ingerek nem tájékoztatják, kialakul a tájékozódó magatartásban a jobbra, balra, hátra tekintetés. A siket személyeknek ezt a tájékozódó magatartását sokan félreértik, és a hallássérülteket ideges, nyugtalan, ingerlékeny, bizalmatlan személyiségű embernek tartják. • zavart szenved a beszédnek a kapcsolatfelvételt és a társas kapcsolattartást biztosító jellege.
--------------------------------	---

4. A hallássérült gyermekek korai fejlesztése

Korai fejlesztésről szigorú értelemben véve akkor beszélhetünk, ha ez még az első életév betöltése előtt megkezdődik. A hallássérülés diagnózisa megközelítő becslés szintjén már csecsemőkorban megtörténik.

A felismerés és a segítség útja:

Hallássérülés gyanúja:

- szülészetén, újszülött vizsgálatokor

- védőnő gyanúja
- gyermekorvosi vizsgálatkor
- szülő gyanúja
- bölcsőde, óvoda véleménye
- iskolaérettségi vizsgálat
- pedagógus, iskolaorvos véleménye

Hallássérülés kivizsgálása, diagnózis:

- fülészeti szakrendelő
- audiológiai vizsgálat, diagnózis

Audiológiai ellátás

- kezelés, gyógyszer, műtét
- hallókészülék rendelés, beállítás, kezelés
- rendszeres kontroll, tanácsadás

Hallássérültek Országos Szakértői Bizottsága

- A vizsgálatot a szülő, óvoda, iskola, audiológiai szakrendelő, szakértői bizottság javaslatára hívja be a szülőt.

A következő szolgáltatásokat nyújtja:

- Teljeskörű gyógypedagógiai, audiológiai és pszichológiai vizsgálat, javasolt tennivalók részletes ismertetése a szülőkkal.
- Korai fejlesztés megszervezése
- tanácsadás, szakvélemény és javaslat az óvoda és az iskola megválasztásához.

5. A hallássérült gyermekek együttnevelése halló társaikkal

Hazánkban a hallássérült gyermekek legelterjedtebb formája **az egyéni teljes integráció**. Ebben a szervezési formában a gyermek nevelés teljes időtartamát a csoportban tölti.

Szülői döntés az integrált nevelés mellett:

lakóhelyhez való közelség, a környezet igényesebb kommunikációja, fejlettebb magatartásminták (jó nyelvi, kommunikációs minta, a szülő nem szeretne „üvegburát” túl védett környezetet gyermeke köré, fejlettebb a többségi közösségben a gyermekek

magatartása, nem alakulnak ki pótcselekvések, gyorsabb tempó, érettebb önállóbb lesz a viselkedés, a szülő jól ismeri az óvodát, a pedagógusokat, a gyermek is ismerheti a környezetet /pl.: nagyobb testvér járt már az óvodába./)

6. Hallásjavító eszközök

A hallássérült gyermekek számára a speciális segédeszközök használata nélkülözhetetlen.

6.1. Hallókészülék

A hangot erősíti fel. A nagyobb intenzitású hang a dobhártya – hallócsontok – cochlea – természetes útvonalát követve a cochlea szőrsejtjei által elektromos impulzussá alakul, amely impulzus hallóidegen keresztül éri el az agyi hallóközpontot. Azok számára segít, akiknél a hang vezetése a probléma. A hallókészülékekből található fül mögé helyezhető vagy hallójáratba helyezhető is.

A hallókészüléket a gyermek a természetes hallásnak megfelelő helyen, a fül mögött viseli. A hallókészüléket a hallójáratba egy vékony műanyag cső, illetve az ehhez kapcsolódó illeszték köti össze. A hallókészülék a hanghullámokat elektromos rezgésekké alakítja, felerősíti, majd visszaalakítja hanghullámokká. A készülék beállításánál törekedni kell rá, hogy a hallássérült gyermek a környezet beszédét minél optimálisabban tudja felfogni. A hallókészülék az akusztikus jeleket (pl. a beszélő hangját) és a zajokat egyaránt felerősíti, így az optimális hallási körülmények esetén a gyermekhez közel van a beszélő és csendes a környezet.

A készülék működésének ellenőrzése, az elemcsere elsősorban a szülők feladata. A hallókészülék cseréje általában ötévenként történik, de a készülék meghibásodása, vagy a hallásállapotban bekövetkezett változás bármikor szükségessé teheti a készülék cseréjét.

Legkedvezőbb hallási feltételek: minél közelebről beszélünk a gyermekkel, annál jobban hallja meg a mondatokat. Az ideális távolság 20-30 cm. Ülünk a gyermek mellé, vagy hajoljunk, guggoljunk le hozzá, amikor közvetlenül hozzá szólunk, ilyenkor jól láthatja az arcunkat is tehát a szájról olvasással is kiegészítheti az információt.

A hallókészülék a zajokat és a hasznos jeleket (beszédet) egyaránt felerősíti. Ezért ért rosszabbul a gyermek zajban, nagyobb csoportban vagy, ha többen beszélnek egyszerre. A visszhangos terem sem kedvez a beszélgetésnek.

A hallókészülék használata: A hallókészülék gombelével működik, melyet rendszeresen cserélni kell, ha lemerül. A szülő feladata a rendszeres ellenőrzés, de legyen az óvodában is tartalék elem. Fontos, hogy a gyermek megtanulja jelezni, ha a készülék nem működik.

A készüléket a gyermeknek egész nap viselnie kell, semmi esetre se engedjük, hogy minden ok nélkül levegye. Két esetben nincs szüksége hallókészülékre: uszodában és alváskor.

Víz nem érheti a készüléket. Előfordulhat, hogy a gyermek annyira megszokja, hogy nem akar alváshoz tőle megválni, akkor ne erőltessük a levételt.

Mozgáshoz nem kell levenni, de ha szülő kéri, természetesen tegyük eleget a kérésnek. Tudatában kell lennünk annak, hogy a gyermek rosszabbul fog érteni bennünket, biztosítsuk a jó szemléltetést. Az óvónő vegye le és tegye fel a készüléket. A levétel előtt mindig ki kell kapcsolni a készüléket, felvételnél csak akkor szabad bekapcsolni, ha már az illeszték a fülkagylóban van. Ha a felvétel előtt bekapcsoljuk vagy ellenőrizni szeretnénk a készüléket a kezünkbe véve sípolni fog.

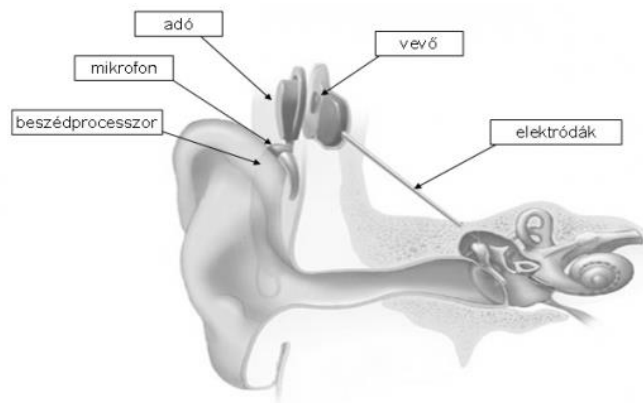
6.2. Adó-vevő készülék

Az ép hallású gyermekekkel együttnevelt hallássérült gyermekek hatékony segédeszköze lehet az adó-vevő készülék. Ez egy mikrofonnal ellátott adóból (melyet többnyire az óvodapedagógus visel, de használhatják a gyermekek is), illetve egy vevőkészülékből (a gyermek viseli) áll, mely a gyermek hallókészülékéhez csatlakozik. A készülék ugyan nem erősít többet a gyermek hallókészülékénél, de előnye, hogy csak a hasznos jelet (az adót viselő hangját) erősíti fel, a környezeti zajokat viszont nem. Az adó-vevő készülék jobb hallási feltételeket biztosít. Előnye továbbá, hogy a messzebről jövő beszédet ugyanúgy erősíti, mint a kisebb távolságból jövőt, mivel az adót viselő szája és a mikrofon közötti távolság nem változik. Az óvodai csoportos beszélgetéseknél jelentősen megkönnyítheti a

hallássérült gyermek helyzetét az adó körbeadása. Az adó mindig a beszélőnél van. Nincs szükség az adó-vevő folyamatos használatára. Csak akkor kell hordani vagy bekapcsolva tartani, amikor az óvodapedagógus vagy valamelyik gyermek hosszasan beszél. Amikor az óvodapedagógus mással kommunikál, vagy kimegy a teremből, akkor ki kell kapcsolni az adó-vevőt.

6.3. Cochleáris implantátum CI

Az idegi eredetű károsodás következtében nem hallanak, azoknak megoldást jelent.

A fület kikerülve, a beszédprocesszor átalakítja a hangokat elektromos impulzussá, amelyet közvetlenül a hallóideghez juttat az implantátum, a hallóideg pedig az agy megfelelő részeihez közvetíti azt. Az idegi eredetű halláskárosodást lehet így orvosolni.

Külső elemeit levesszük, ha aludni vagy úszni megy a gyermek. Esőben is védeni kell. A levétel előtt kapcsoljuk ki a készüléket és akkor kapcsoljuk be, ha már minden a helyén van.

6.4. BAHA

Azon személyek számára, akiknél valamilyen ok miatt nem jut be a hang, ám a cochleájuk ép, segít a BAHA. Ez a készülék a koponyacsontba épített kis csapocskához rögzül (hasonlóan a fogimplantátumokhoz), ott a csontvezetés segítségével adja át a hangrezgést a cochleának, ami képes a hang keltette elektromos impulzust a hallóidegen keresztül az agyba juttatni.

7. Hallássérült gyermek az óvodában

A hallássérült gyermek beszoktatása ugyanúgy zajlik, mint a többi gyermeknél, de esetleg nagyobb nehézséget jelenthet. A beilleszkedés gyorsasága nem függ a gyermek hallásvesztésének fokától, sokkal inkább eddigi tapasztalataitól, személyiségétől.

Az óvodapedagógus főbb feladatait a hallássérült gyermekek óvodai nevelésében a következő szempontok szerint:

- a hallássérült gyermek óvodai fogadása,
- a gyermekcsoport felkészítése,
- a tárgyi környezet kialakítása,
- a hallássérült gyermek fogadása, óvodai nevelése.

7.1. Az óvodapedagógus főbb feladatai a hallássérült gyermek fogadását megelőzően

- Megismeri a gyermek szakértői véleményét.
- Információt gyűjt a gyermek hallásáról. Az óvodapedagógusnak tisztában kell lennie azzal, hogy milyen fokú a gyermek hallássérülése, mit és milyen távolságból hall meg, mikor keletkezett, valamint azzal, hogy a hallássérülés bekövetkezése előtt beszélt-e már a gyermek. Tudnia kell, hogy a gyermek milyen mértékben képes információkat

felvenni a hallása révén, és mennyiben támaszkodik a szájról olvasásra. (Ki lehet például próbálni, hogyha a gyermek háttal áll, akkor meghallja-e a halk erejű közlést vagy csak a hangosabbat.) Növelni lehet a hallássérült gyermektől való távolságot, és ekkor megfigyelni, hogy milyen mértékű hangerőnövelésre van szükség a hang meghallásához.

- Megismeri a szükséges speciális eszközöket, speciális módszereket.
- Az óvoda pedagógiai programja alapján nevelési tervet készít, szükség esetén egyéni fejlesztési tervet ír.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekeket a hallássérült gyermek fogadására.
- Felkészíti a csoportjába járó gyermekek szüleit a hallássérült gyermek elfogadására, nem eltitkolva a hallássérülés tényét, de nem is túlhangsúlyozva azt.
- Felveszi a kapcsolatot a hallássérült gyermek szüleivel, a módszertani intézmény szakembereivel.
- Felveszi a kapcsolatot és együttműködik a szurdopedagógussal, és az együttnevelést segítő szakemberekkel.
- Ideális esetben az óvodapedagógus már az óvodába kerülés előtt megismerkedik a hallássérült gyermekkel. Ez elősegíti, hogy valódi információk birtokába jusson a gyermekről és a vállalt feladatról.

7.2. Az óvodapedagógus főbb feladatai a gyermekcsoport felkészítésben

- Lényeges annak hangsúlyozása, hogy hallássérült társuk nem tehet állapotáról.
- A gyermekek információt kapnak arról, hogy a hallássérült társuk a beszédet halkabban hallja, torzabban vagy alig hallja, még akkor is, ha hallókészüléket visel.
- Az ép hallású gyermekek ismerjék meg a hallókészüléket, annak célját. Ha lehetőségük van megfogni, belehallgatni, akkor jobban bele tudják élni magukat társuk helyzetébe. Ha tudják, hogy mire kell vigyázniuk a hallókészüléket viselő gyermek esetében (pl. ne ráncigálják, ne dobják oda a labdát, ne vizezzék össze, ne szórjanak rá homokot stb.), jobban lehet számítani a gyermekek óvatos viselkedésére.
- Az ép hallású gyermekek ismerjék meg, hogy milyen módon tudnak kommunikálni a nyelvi nehézségeket mutató társukkal (pl. vele szembe fordulva, természetes artikulációval beszéljenek és kerüljék a túlzott hangerőt).
- Biztatni kell az ép hallású társakat, hogy a kezdeti kommunikációs nehézségek ellenére se forduljanak el hallássérült társuktól, hanem próbálják megérteni, és próbálják megértetni magukat vele.

- Be lehet vonni egy „segítő” óvodatársat, aki közvetíti a hallássérült gyermek számára az óvodapedagógus utasításait, és figyel a hallássérült társára.
- Fontosak a tolerancia kialakulását, a másság elfogadását segítő játékok (pl. „Néma játék”, vagy egy Tv-műsorból be lehet mutatni a hangerő teljes lehalkításával egy rövid részletet, vagy némán el lehet mondani egy rövid instrukciót, mondatot, történetet). A játék segít megértetni a gyermekekkel, hogy hallás nélkül, szájról olvasással mennyire nehéz a mondanivaló megértése.

7.3. Az óvodapedagógus főbb feladatai a tárgyi környezet kialakításában

- Lehetőség szerint ügyelni kell a csoportszoba megfelelő akusztikájára, visszhangosságára. Érdemes átgondolni, hogy milyen a csoportszoba akusztikai környezete: mennyire van közel a közúti forgalom zajához, a csoportszobában mennyire találhatók hangelnyelő anyagok (pl. szőnyeg, függöny, gumidugók a széklábakon stb.).

7.4. Az óvodapedagógus főbb feladatai a hallássérült gyermek fogadásával, óvodai nevelésével kapcsolatban

- Fontos az óvodapedagógus természetes viselkedése.
- Legyen türelmes a hallássérült gyermekkel.
- A beszoktatás kezdetén az az óvodapedagógus fogadja a gyermeket, akivel már korábban találkozott.
- Az óvodapedagógus tekintsen úgy a hallássérült gyermekekre, mint a közösség egyenrangú tagjára.
- Az óvodapedagógus tanítsa meg minél hamarabb a hallássérült gyermeknek a társai nevét.
- Az óvodai élet során fontos szerepet kap a testbeszéd, a nem verbális jelek alkalmazása (pl. mimika, tekintet, testtartás, térköz).
- Az óvodapedagógus a hallássérült gyermeket az óvodai élet minden területén vonja be. A hallássérült gyermeknek legyen lehetősége minden tevékenységben részt venni. Ő is kapjon feladatokat (pl. naposi teendők, tisztaságfelelős stb.), illetve vegyen részt az óvodai ünnepeken, versenyeken.
- Az óvodai foglalkozásokon való részvételt a hallássérült gyermek számára a félkör alakú ültetés segíti. Amennyiben a hallássérült gyermek szemben ül az óvodapedagógussal, jól láthatja őt és a félkörben ülő társait is. Ez elősegíti a szájról olvasást.

- Az ültetésnél fontos szempont, hogy a hallássérült gyermek lehetőleg ne üljön szembe az ablakkal, mert a szemébe sütő nap zavarja a szájról olvasást.
- Ha a szájról olvasás a hallássérült gyermek számára másodlagos, és a figyelme, viselkedése szükségessé teszi, az óvodapedagógus ültetheti a gyermeket maga mellé is. Ilyenkor a gyermek nem tud szájról olvasni, ezért jó, ha a beszéd közben az óvodapedagógus gyakran a gyermekre néz, hogy meggyőződjön, tudja-e követni a gyermek a foglalkozás menetét.
- Az óvodapedagógus, ha szól a hallássérült gyermekhez, legyen minél közelebb hozzá, és ügyeljen arra, hogy ne legyen egyidejűleg nagy zaj a teremben.
- A hallássérült gyermek valószínűleg nem érti meg azokat az instrukciókat, amiket az óvodapedagógus neki háttal mond. Amennyiben lényeges, ismételje meg az elhangzottakat a gyermek felé fordulva.
- A szóbeli közlések megértését akadályozhatja a hallássérült gyermek szókincsbeli hiányossága is.
- Az óvodapedagógus győződjön meg arról, hogy a hallássérült gyermek megértette, amit mondott neki. Ha a hallássérült gyermek, nem hallja az óvodapedagógus közléseit, az tükröződhet a viselkedésében.
- A hallássérült gyermekek különböző módon reagálhatnak arra, ha nem értik az elhangzottakat. Gyakran látszódik az arcukon az értetlenségből adódó zavar. Előfordulhat az is, hogy a hallássérült gyermekek bólogatnak, de nem tudják, miről van szó. Előfordulhat, hogy a gyermekek „kikapcsolnak”, nem figyelnek a megszólításra, a hozzá intézett beszédre. Ennek az az oka, hogy a hallás számukra fokozott figyelemösszpontosítást jelent, amelyben hamar kifáradnak. Ha a gyermekek álmosak vagy náthásak, akkor az ilyen „kikapcsolás” gyakrabban fordulhat elő. Ilyenkor a középfülben lejátszódó kóros folyamat gyengíti a hallást.
- Az óvodapedagógus motiválhatja a hallássérült gyermek beszédfejlődését, ha érezteti vele, hogy szóbeli megnyilatkozásai fontosak.
- Vannak olyan hallássérültek, akik szívesen és sokat beszélnek, de rossz a kiejtésük, és az alacsony nyelvi szintjük miatt beszédük szinte érthetetlen. Ilyen esetben ne zavarjuk meg a gyermek beszédét közbevetett kérdésekkel. Ne tegyünk úgy, mintha megértettük volna, mert könnyen rájöhet, hogy becsaptuk. Ha nem értjük, amit mond, az elmondottak után feltehetünk eldöntendő kérdéseket, valamint kérhetjük, hogy mutassa meg vagy rajzolja le, mire gondol.
- Kirándulásokon, sétákon a hallássérült gyermek lehetőleg az óvodapedagógus közelében legyen, mivel egy bizonyos távolságon túl már rosszabbul hall.

- A hallássérült gyermek csak annyi segítséget kapjon, amennyire feltétlenül szüksége van. A „túlsegítő” gondoskodás a gyermekben bizonytalanságot alakíthat ki és önállótlaná teheti.
- Kezdeményezzen olyan játékokat, amiből kiderül, hogy a hallássérült gyermek is ügyes, esetleg jobb a társainál

7.5. Az óvodapedagógus ajánlott feladatai az óvodai élet tevékenységi formáival kapcsolatban

Nincs két egyforma hallássérült gyermek. Minden hallássérült kisgyermek más és más sajátosságokkal rendelkezik. Ebből adódóan hallásállapotuktól, nyelvi szintjüktől, egyéb képességeiktől és személyiségüktől függően eltérőek a sajátos nevelési igényük is.

Az óvodapedagógus a csoportjába járó hallássérült gyermekek egyéni sajátosságainak megismerésével tapasztalhatja meg, hogy a gyermekek hallásállapota milyen feladatokba, játékokba való bevonását teszi lehetővé. A hallássérült gyermekek bevonása az óvodai tevékenységekbe a legtöbb esetben megvalósítható.

Az óvodai élet tevékenységi formái közül leginkább a **rajzolás, festés, mintázás, kézi munka; a mozgás és a matematikai tartalmú tevékenységek** azok, amelyekben a hallássérült gyermekek jó vagy jobb teljesítmény elérésére képesek halló társaiknál. A vizuális nevelés, a mozgásfejlesztés és a matematika területén a témák többsége különösebb átalakításra nem szorul a hallássérült gyermekek teljes értékű részvétele érdekében. A külső világ tevékeny megismerése témáinak feldolgozásába szinte változtatás nélkül be tudnak kapcsolódni.

Az egyik legproblematikusabb terület a **verselés, mesélés**. Az alacsony nyelvi szinttel rendelkező hallássérült gyermekeket nehéz bevonni a közös mesélésbe, beszélgetésbe, foglalkozásba, mivel a versek, mesék hallás utáni megértése nehézséget jelent számukra. Segítséget nyújt az előzetes feldolgozás, szemléltetés és többszöri ismétlés. A gyermek szüleit, gyógypedagógusát megkérhetjük arra, hogy kapcsolódjanak be az illusztrációk elkészítésébe. A mesélésnél mindig figyelni kell arra, hogy a hallássérült gyermekek jól hallják és lássák az óvodapedagógust. A foglalkozás után, lehetőség szerint az óvodapedagógus külön foglalkozhat velük (pl. leülhet velük röviden beszélgetni a történetről). A történet megértését segítheti a bábozás.

Az **ének, zene, énekes játék, gyermektánc** nem állnak messze a hallássérült gyermekektől. Bár tisztán énekelni valószínűleg nem tudnak, és a zenehallgatásból sem érzékelhetnek mindent, ugyanakkor a zenedarabok ritmusát képesek érzékelni. Meg tudják különböztetni bizonyos hangszerek hangját. Ha a gyermek a hallókészülékkel hallja a hangos zenét, akkor ő is élvezettel vehet részt zenével kísért feladatokban (pl. zenére festés, zenére mozgás stb.).

Lényeges, hogy az óvodai feladatok között gyakran legyenek olyanok, amelyekben a hallássérült gyermekek jó eredmények, sikerek elérésére képesek. Ez fejleszti az énképüket, önértékelésüket, önbizalmukat, valamint a halló gyermekek számára megmutatja, hogy a hallássérült társuk miben jobb az ép hallású társaiknál.

Ha az óvodai tevékenységeket úgy szervezzük, hogy abban a hallássérült gyermek is örömmel, jó teljesítménnyel tudjon részt venni, akkor könnyebben veszi, ha valamelyik területen nehézségei támadnak, vagy valamit nem tud megcsinálni.

8. Kapcsolat a hallássérült gyermek szüleivel

Az integráció legfontosabb feltételeinek egyike a hallássérült gyermek szüleivel fenntartott kapcsolat, a beszélgetések, melyek során mindenki beszámolhat arról, hogyan ítéli meg aktuálisan a gyermeket. Fontos hogy a szülő kiemelhesse a gyermek erősségeit, otthoni szokásait, játékait, feltehesse kérdéseit, meghallgassa az óvodapedagógus véleményét, megfigyeléseit. Az óvodapedagógusban is felmerülhetnek kérdések, melyeket bátran tegyen fel a szülőnek, akinek már vannak a hallássérüléssel kapcsolatosan tapasztalatai. Ismerjük meg jól a gyermeket, játszunk vele, figyeljük meg társas kommunikációit, mit ért meg, hogyan fejezi ki magát. a szülőnek lemásolhatjuk a tanult dalokat, verseket, vagy éneklés, verselés közben hangot rögzítünk, és a gyermek hazaviheti hallgatni.

9. A gyermek fejlesztése

A gyermek nagyon sokat profitál abból, hogy a csoport hétköznapijaiban sikeres a vele folytatott kommunikáció. Ez a legtöbb, amit egy többségi óvodában kaphat. A beszédfejlesztése, a kiejtés korrigálása nem a többségi pedagógus feladata. Viszont fontos, hogy jól ismerjük és támaszkodjunk a gyermek erősségeire, átlagosnál jobb vagy kiemelkedőbb képességeire. Így kialakulhat nála az egészséges önbizalom, amely segíti abban, hogy rákérdezzen, vagy megbirkózzék a nehezebb kommunikációs helyzetekkel, a félreértésekkel. Támogassuk a gyermek kezdeményezéseit, figyeljük meg kedvenc tevékenységeit, biztosítsuk ezekre kellő időt és anyagot, készítsük őt az önálló

problémamegoldásra. Ne fukarkodjunk a dicsérettel. Nincs szükség speciális fejlesztőanyagra, előnyös azonban a sokféle szemléltető eszközt alkalmazunk. A nagyothalló gyermekek így könnyebben megérthetik meg a mondottak tartalmát, a konkrét vizuális benyomások megerősítik őket a gondolatmenet követésében.

A gyógypedagógusnak fontos tudnia, miben látja az óvodapedagógus a gyermek nehézségeit. Megbeszéljék, ki- mit tehet. A legfontosabb cél a beszédmegértés fejlesztése és a mondatokba ágyazott szókincs.

Felhasznált irodalom:

Dr. Illyés Sándor: Gyógypedagógiai alapismeretek

Eötvös Loránd Tudományi Egyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar